

PRIRUČNIK ZA KORISNIKE

MODEL DODATKA DIPLOMI

ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Ovaj dokument je izrađen u okviru zajedničkog projekta
Evropske komisije i Vijeća Evrope
«Jačanje visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini»
i odobren od strane upravnog odbora na njegovom sastanku 5. juna 2007. godine.

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

PRIRUČNIK ZA KORISNIKE ZA MODEL DODATKA DIPLOMI ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Uvod

Ovaj priručnik izdaje se zajedno sa modelom dodatka diplomi za Bosnu i Hercegovinu (BiH). Svrha mu je da usmjerenje za primjenu i izdavanje dodatka diplomi u BiH, u skladu sa preporukama i osnovnim uzorcima koje je izradila zajednička radna grupa Evropske komisije, Vijeća Evrope i UNESCO/CEPES-a.

Dodatak diplomi je jedno od internacionalnih sredstava unaprjeđenja mobilnosti i akademskog priznavanja u Evropskom području visokog obrazovanja i šire. Sve potpisnice Lisabonske konvencije o priznavanju preuzele su obavezu promocije korištenja Dodatka diplomi UNESCO-a i Vijeća Evrope (Lisabonska konvencija o priznavanju, Glava IX, član 3) kroz nacionalni informativni centar, ili na neki drugi način. Potpisnice Berlinskog kominikea dodatno su uspostavile cilj „da svaki student koji diplomira od 2005. godine nadalje, treba dobiti dodatak diplomi, automatski i besplatno (...) na jednom od evropskih jezika u širokoj upotrebi“.

Ovaj priručnik i model dodatka diplomi u BiH izrađeni su u okviru zajedničkog projekta Evropske komisije i Vijeća Evrope pod nazivom „Jačanje visokog obrazovanja u BiH“, u proljeće 2007.

Oba dokumenta objavljeni su da pomognu BiH u izvršenju svojih internacionalnih obaveza u sklopu Bolonjskog procesa, da se omogući ispravna i koherentna upotreba dodatka diplomi u BiH, te da se svršenim studentima iz BiH osigura koherentna dokumentacija kad traže priznanje u inostranstvu.

Ovaj priručnik i model dodatka diplomi obraća se ustanovama i pojedincima koji su uključeni u izdavanje diploma i odgovarajućih dodataka diplomi. Zamišljen je i kao orijentacija za buduće svršene studente i konačne korisnike, visokoškolske i istraživačke ustanove i poslodavce koji traže informacije o diplomama koje se izdaju u BiH.

Šta je dodatak diplomi?

Dodatak diplomi je dokument vezan za visokoškolsku diplomu, koji za cilj ima da unaprijedi internacionalnu „transparentnost“, te da olakša akademsko i profesionalno priznavanje kvalifikacija (diploma, stepena, uvjerenja, itd.). Zamišljen je tako da da opis prirode, nivoa, konteksta i statusa programa koji uspješno završio nosilac originalne kvalifikacije, kojoj je dodatak priložen. Dodatak diplomi ne treba da podliježe bilo kakvim vrijednosnim sudovima, izjavama o ekvivalentnosti ili prijedlozima za priznavanje. Radi se o fleksibilnom, nepropisujućem sredstvu, koje je zamišljeno tako da uštedi vrijeme, novac i rad.

Dodatak diplomi sastoji se od osam odjeljaka (informacije kojima se identificira nosilac kvalifikacije, informacije kojima se identificira kvalifikacija, informacije o nivou kvalifikacije, informacije o sadržaju i ostvarenim rezultatima, informacije o funkciji kvalifikacije, dodatne informacije, ovjera dodatka, informacije o nacionalnom

visokoškolskom sistemu). Informacije se trebaju dati u svih osam odjeljaka. Tamo gdje nisu date informacije, mora se dati objašnjenje sa razlozima za to.

Dodatak diplomi treba uključivati i opis nacionalnog visokoškolskog sistema, po kojem je nosilac originalne kvalifikacije istu stekao. Taj opis obično daju odgovarajući nacionalni ENIC i NARIC centri i može se naći na websiteu: www.enic-naric.net. Pošto BiH još nije ustanovila nacionalni ENIC ured, ovaj opis izrađen je zajedno sa nadležnim organima u okviru zajedničkog programa Evropske komisije i Vijeća Evrope pod nazivom „Jačanje visokog obrazovanja u BiH“.

Šta dodatak diplomi nije:

Dodatak diplomi nije biografija. Nije ni zamjena za originalnu kvalifikaciju/diplomu. Nije ni prepis ili ovjerena kopija. Niti garantira priznavanje kvalifikacija.

Jezik dodatka diplomi

Dodatak diplomi izdaje se na nekom evropskom jeziku koji je u širokoj upotrebi, da se svršenim studentima osigura koherentna dokumentacija kad traže priznavanje u inostranstvu. Zemlje često dodatak diplomi izdaju i dvojezično.

Ovaj priručnik i priloženi model za dodatak diplomi u BiH izrađeni su na engleskom jeziku, te prevedeni na domaći jezik. Engleska verzija treba da služi kao vodič za bilo kakvo prilagođavanje na jedan od zvaničnih jezika BiH.

Preporučeni linkovi i literatura

Za dalje informacije o dodatku diplomi, preporučuju se sljedeći linkovi:

- [Lisbonska konvencija o priznavanju i za nju vezani dokumenti](http://www.enic-naric.net/instruments.asp?display=legal_framework)
http://www.enic-naric.net/instruments.asp?display=legal_framework
- [ENIC/NARIC website](http://www.enic-naric.net)
<http://www.enic-naric.net>
- [web stranice Evropske komisije o dodatku diplomi](http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/diploma_en.html#1)
http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/diploma_en.html#1
- [osnovni principi i opće smjernice za one koji izrađuju dodatke](http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/ds_en.pdf)
http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/ds_en.pdf (chapter IV)
- [rječnik termina vezanih za priznavanje](http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/ds_en.pdf)
http://ec.europa.eu/education/policies/rec_qual/recognition/ds_en.pdf (chapter V)
- [CEPES objašnjenja za primjenu dodatka diplomi](http://www.cepes.ro/hed/recogn/goups/diploma/explanatory_notes.htm)
http://www.cepes.ro/hed/recogn/goups/diploma/explanatory_notes.htm

**PRIRUČNIK ZA KORISNIKE ZA
MODEL DODATKA DIPLOMI ZA BOSNU I HERCEGOVINU**

1. INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFICIRA NOSILAC KVALIFIKACIJE

- 1.1 Prezime
- 1.2 Ime
- 1.3 Datum, mjesto, zemlja rođenja
- 1.4 Broj ili šifra studenta ili studentske kartice

Tačke 1.1, 1.2, 1.3 i 1.4 su jasne i za njih ne trebaju bilo kakva posebna uputstva. Ekvivalentni podaci koji se daju u diplomi moraju biti isti kao i podaci u dodatku diplomi. Studentski broj ili šifra su broj pod kojim je student registriran u administraciji univerziteta (obično je to broj studentovog identifikacionog dokumenta, tj. indeksa).

2. INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFICIRA KVALIFIKACIJA

- 2.1 Naziv kvalifikacije (puni, skraćeni)
Naziv zvanja (puni, skraćeni)

Dati puni naziv kvalifikacije na originalnom jeziku, onako kako stoji u originalnoj kvalifikaciji, npr. *diplomirani pravnik, diplomirani ekonomista, magistar poslovne administracije*. Ako se radi o dvojnoj kvalifikaciji, to treba navesti. Pod „Naziv zvanja“ dati odgovarajuće zvanje u skladu sa propisima koji uređuju to područje (*dr., mr.*). Ako je korištenje zvanja uređeno nekim zakonskim aktom, onda to treba da je navedeno, npr. *pravilnik o korištenju akademskih zvanja, sticanju akademskih i stručnih zvanja*.

- 2.2 Glavno područje (područja) studija za kvalifikaciju:

Dati samo glavno područje ili područja studija (discipline) koji definiraju osnovna tematska polja za datu kvalifikaciju, npr. *financije i računovodstvo, engleski jezik i književnost, politika, poslovna administracija, itd.*

- 2.3 Naziv ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju:
Status (vrsta / kontrola):

Ustanova koja dodjeljuje kvalifikaciju često je, ali ne i uvijek, ista ona koja i vodi studij i izvodi program (pogledati tačku 2.4). Kvalifikacije može izvoditi ustanova pod ugovorom, kojoj je data „franšiza“ ili neka vrsta „akreditacije“ višeg nadležnog organa. To može biti država, univerzitet ili stručna ustanova. Ponekad viši organ može biti i strana ustanova. Ako je to slučaj, ovdje to treba da se navede. Navodi se i status ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju: javna ili privatna, i – ako je relevantno - ko joj daje/je dao akreditaciju. Na kraju treba navesti generalnu obrazovnu kvalifikaciju ustanove, npr. *univerzitet, visoka škola, tehnički koledž*, itd. Ako postoji razlika između ustanove koja dodjeljuje i ustanove koja je izvodila kvalifikaciju, treba navesti status i jedne i druge.

2.4 Naziv ustanove koja vodi studij:
Status (vrsta / kontrola):

Ovo se odnosi na ustanovu koja je zadužena za izvođenje programa. U nekim slučajevima, ona se može razlikovati od ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju (vidi tačku 2.3). Navesti i status ustanove koja izvodi studij: privatna/nezavisna, privatna i priznata od države, državna i – ako je relevantno – ko daje/je dao akreditaciju. Na kraju, navesti generalnu nacionalnu obrazovnu kvalifikaciju date ustanove, npr. *visokoškolski koledž, privatni institut, itd.*

2.5 Jezik/jezici nastave/ispita

Navesti na kojem su se jeziku/jezicima izvodili nastava i ispiti.

3. INFORMACIJE O NIVOU KVALIFIKACIJE

3.1 Nivo kvalifikacije

Navesti po kojem sistemu se diploma dodjeljuje (tradicionalni ili sistem sa tri ciklusa u skladu sa bolonjskim principima kako je navedeno u tački 8.2). Dati precizan nivo kvalifikacije i njeno mjesto u konkretnoj obrazovnoj strukturi dodijeljenih kvalifikacija (kako se objašnjava i navodi u odjeljku 8).

3.2 Zvanična dužina i opterećenje programa

Objasniti zvanično opterećenje programa, u ECTS bodovima (ili u ostalim tipovima bodova uz ekvivalentni broj u ECTS bodovima). Uz ovo se mogu dodati i informacije o trajanju programa u sedmicama ili godinama, i stvarno opterećenje, uključujući informacije o osnovnim podkomponentama, npr. *praktična obuka*. Po mogućnosti, opterećenje treba izraziti u smislu ukupnog rada koji se traži od studenta. To se sastoji od uobičajenog rasporeda vremena u programu, uključujući rad sa nastavnikom i samostalno učenje, ispite, itd. To se može izraziti kao X broj sati sedmično, ili samo uz korištenje uobičajenih lokalnih opisa dužine: npr. *jedna godina redovnog studija*. Tamo gdje je to moguće, uloženi rad treba opisivati u smislu bodova, a treba opisati i bodovni sistem.

3.3 Zahtjev/i za pristup

U ovom dijelu se navodi obrazovni nivo potreban za pristup studiju koji vodi do diplome, npr. *završeno četverogodišnje srednjoškolsko školovanje potrebno je za pristup programu prvog ciklusa*. (pogledati tačku 8.1).

4. INFORMACIJE O SADRŽAJU I OSTVARENIM REZULTATIMA

4.1 Način studiranja

Način studiranja odnosi se na to kako se ostvario program, npr. *redovno, vanredno, učenjem na daljinu*.

4.2 Zahtjevi programa

Tamo gdje postoje, dati detalje o ishodima učenja, vještinama, kompetencijama i navedenim ciljevima vezanim za datu kvalifikaciju.

Uključiti detalje o bilo kakvim posebnim karakteristikama koje pomažu u definiciji kvalifikacije, a naročito informacije o onim obaveznim zahtjevima koji su preduslov za sticanje kvalifikacije, ili detalje o propisima koji daju minimalne standarde potrebne za sticanje kvalifikacije.

4.3 Detalji o programu

Navesti stvarne oznake i/ili ocjene stečene u svakoj od glavnih komponenti kvalifikacije. Stavke bi trebale biti što potpunije i u skladu sa onim što se obično evidentira u datoj ustanovi. Pokriti sve ispite i komponente gdje se vrši provjera i/ili područja studija ponuđena za ispite, uključujući i sve disertacije i teze. Navesti da li su iste odbranjene ili ne.

Sve su ove informacije često dostupne u obliku prepisa (koristan format prepisa, tj. transkripta izrađen je za Evropski sistem prenosa bodova [ECTS]. Mnogi sistemi koji koriste bodove upotrebljavaju i detaljne prepise koji se mogu ugraditi u širi okvir dodatka diplomi.

Ako postoje informacije o raspodjeli bodova po komponentama predmeta i jedinicama, i njih treba uključiti.

Ako je kvalifikacija zajednički stepen, navesti koji su dijelovi kvalifikacije stečeni na kojoj ustanovi.

4.4 Shema ocjenjivanja, uputstvo za raspodjelu ocjena

(pogledati 8.3)

4.5 Sveukupna klasifikacija:

U slučaju da vaša institucija navede sveukupne kvalifikacije (kao što su summa cum laude, itd.) to bi trebalo navesti ovdje. Ako to nije slučaj, uključiti «nije relevantno»

5. INFORMACIJE O FUNKCIJI KVALIFIKACIJE

5.1 Pristup nastavku studija

Navedite kojem daljem akademskom i/ili profesionalnom studiju ta kvalifikacija daje pristup, npr. *daje kvalifikaciju za prijavu za prijem za doktorski rad.*

5.2 Profesionalni status

Ako je relevantno, dati detalje o bilo kakvom pravu na prakticiranje struke, ili profesionalni status koji se daje nosiocu kvalifikacije, npr. *izdani stepen „X“ nosiocu daje pravo korištenja zaštićenog stručnog zvanja „Y“ i pravo na profesionalni rad u području „Z“.*

6. DODATNE INFORMACIJE

6.1 Dodatne informacije:

Dodati sve dodatne informacije koje nisu uključene u prethodne stavke, a relevantne su za proces sagledavanja prirode, nivoa i korištenja kvalifikacije, npr. *kvalifikacija je podrazumijevala period studija/obuke u (drugoj ustanovi/firmi/zemlji)*. Uključiti dodatne relevantne detalje o visokoškolskoj ustanovi gdje je kvalifikacija stečena.

Ako je kvalifikacija zajednički, dvojni ili višestruki stepen, ili je stečena po transnacionalnom ili prekograničnom obrazovnom aranžmanu, to se navodi ovdje.

6.2 Izvori dodatnih informacija:

Navesti sve dodatne izvore korisnih informacija i referenci, gdje se može potražiti još detalja o kvalifikaciji, npr. website visokoškolske ustanove, odsjek u ustanovi koja izdaje kvalifikaciju, website Evropske mreže informativnih centara (ENIC) i Nacionalnih centara za informacije o akademskom priznavanju (NARIC) www.enic-naric.net.

7. OVJERA DODATKA

7.1 Datum

Navesti datum izdavanja dodatka. To ne mora biti isti datum kad je dodijeljena kvalifikacija.

7.2 Potpis

Ime i potpis zvaničnog lica koje ovjerava dodatak diplomi.

7.3 Funkcija

Navesti zvaničnu dužnost osobe koja vrši ovjeru.

7.4 Zvanični pečat/žig

Dodati zvanični pečat ili žig ustanove, čime se dodatku diplomi daje autentičnost.

8. INFORMACIJE O VISOKOŠKOLSKOM SISTEMU

Opis nacionalnog visokoškolskog sistema u kojem je osoba imenovana u originalnoj kvalifikaciji diplomirala mora se priložiti uz Dodatak diplomi.

Opis obično daju nadležni nacionalni ENIC i NARIC centri i dostupan je na websiteu: www.enic-naric.net. Pošto BiH još nije uspostavila nacionalni ENIC ured, opis su zajedno izradili međunarodni eksperti i nadležni organi BiH u sklopu zajedničkog projekta Evropske komisije i Vijeća Evrope pod nazivom „Jačanje visokog obrazovanja u BiH“. Opis je dat u priloženom modelu dodatka diplome za BiH.

Ovaj dokument su prepile Nedžad Faginović, sektor za obrazovanje ministarstva civilnih poslova BiH, i Karen Roberts, koordinator projekta Vijeća Evrope. Prije konačnog prijedloga, pregled dokumenta su uradili Carita Blomqvist, viši savjetnik nacionalnog odbora za obrazovanje Finske, Gábor Mészáros, direktor centra za ekvivalenciju i informacije Mađarske i Sjur Bergan, šef odjela Vijeća Evrope za visoko obrazovanje i istoriju.